

A gazdasági potenciál és az ország katonai ereje

A. Plebov 1. osztályú kapitány
docens, a filozófiai tudományok kandidátusa

(Fordítás a „Til i Sztabzsenyje” c. folyóirat 1977. évi 7. számából)

Hazánk és szocialista országaink közös védelmi képességének állandó növelését az teszi szükségessé, hogy a világon vannak még agresszív imperialista erők, amelyek saját érdekükben szeretnék lejátszani a XX. század történelmi jelentőségű ütközeteit.

„A kapitalista világ agresszív erői – mondotta L. I. Brezsnyev elvtárs az SZKP KB (1976) októberi plenumán – a katonai készülődések lázas kifejlesztésével reagálnak a gyarmati uralom elvesztésére, mind újabb és újabb országok kapitalizmustól való távolodására, a szocialista világ eredményeire, a kommunista pártok befolyásának növekedésére a burzsoá országokban. Növelik a katonai költségvetéseket, újabb fegyverzet-fajtákat fejlesztenek ki, katonai támaszpontokat építenek, katonai demonstrációkhoz folyamodnak. Ilyen viszonyok között a Szovjetunió, a többi baráti országgal együttesen megfelelő intézkedéseket foganatosít a szocializmus vívmányainak megvédésére, hogy a potenciális agresszor ne hogy megkísérelje erőszakkal a maga javára fordítani a két ellentétes társadalmi rend közötti nézetkülönbségeket. A párt politikájának a XXV. kongresszus által megszabott irányvonala – hangzik az SZKP KB-nak „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójára” vonatkozó határozatában – „biztosítja a Szovjetunió gazdasági hatalmának és védelmi képességének állandó erősödését és fejlődését”.

A lenini pártnak a haza felvirágoztatásáért, hatalmának erősítéséért való gondoskodásának legújabb megnyilvánulása a Szovjetunió új alkotmány tervezetében mutatkozik meg. Ez a tervezet elsőként tartalmazza „A szocialista haza védelme” c. fejezetet, törvényesíti az államnak a szocialista vívmányok védelmével kapcsolatos funkcióját.

Ismeretes, hogy egy ország védelmi képességét sok tényező határozza meg és közülük a legfontosabb az ország gazdasági potenciálja. Az, hogy az ország katonai ereje függ a gazdasági viszonyoktól és lehetőségektől, a háborúról és a hadseregről szóló marxista-leninista tanítás egyik alap- és elvi tételét képezi. „A hadseregek egész szervezése és a harc megvívásának általuk alkalmazott módja – állapította meg már Engels – ezzel együtt a győzelem és a vereség módja az anyagi, vagyis a gazdasági körülményektől, az élőerőtől és a fegyvertől, következtés-

képpen a lakosság minőségétől és számától, továbbá a technikától függ. A fegyverzet, az állomány, a szervezés, a taktika és stratégia – állapította meg Engels – elsősorban a termelésnek az adott pillanatban elért fokától és a közlekedési eszközöktől függ”.

Nagy figyelmet fordított a gazdaság szerepére V. I. Lenin is. Kimutatta, hogy az ország katonai szervezése összefüggésben áll annak gazdasági és kulturális berendezkedésével. „Korszerű háborúban – mondotta – a gazdaság szervezése döntő jelentőséggel bír.”

A lenini irányelveket követő SZKP előtérbe helyezi és szerves egységben oldja meg a kommunizmus építésének feladatait. A tizedik öt éves terv, amelynek fő irányvonala a hatékonyság és a minőség, nemcsak új szakasz a kommunizmus anyagi-technikai bázisának létrehozásában, a társadalmi viszonyok korszerűsítésében, új típusú ember formálásában, a szocialista életforma fejlesztésében, hanem arra is irányul, hogy az ország biztonságának, a szovjet nép békés alkotó munkájának védelme biztosítva legyen.

A kongresszusnak „A Szovjetunió népgazdasága fejlesztésének főbb irányai 1976–1980-ban” c. okmánya kihangsúlyozza, hogy a tizedik öt éves terv „a társadalmi termelés fokozásának, a népgazdaság lehetőségeinek, a nemzeti vagyon megsokszorozásának, az ország gazdasági hatalma és védelmi képessége erősítésének időszaka”.

Milyen összetevőkből áll az ország védelmi ereje?

A „védelmi képesség” fogalom jelentőségét V. I. Lenin „A fenyegető katasztrófa és hogyan harcoljunk ellene” című művében fejtette ki. „A védelmi képességet” és a „véderőt” Lenin egymáshoz közelálló kategóriáknak tekintette.

Az ország katonai hatalma azt jelenti, hogy két szemben álló ország az adott társadalmi rend viszonyai között miként tud háborút folytatni, a társadalom összes anyagi és szellemi erőinek maximális igénybevétele mellett. Lényegében ez egy viszonyított érték és az ország gazdasági és politikai rendjétől függ. A haladó társadalmi rendnek mindig szélesebb lehetőségei vannak a győzelem kivívására a háborúban, mint az ember ember általi kizsákmányoláson alapuló, idejétmúlt rendnek.

A Szovjetunió és az egész szocialista közösség védelmének erősítése fontos tényezője a szocializmus vívmányai megvédésének, az imperializmus megfékezésének, olyan erő minőségében nyilvánul meg, amelytől függ a termonukleáris világháború megelőzése. Egészen más szociális szerepet játszik az imperialista ország katonai hatalma, amely az agressziós politikának, a gazdasági és a tudomány militarizálásának, a fegyverkezési hajszának és a háborús készülődésnek az eredménye.

Az ország katonai hatalmának meghatározott felépítése van és annak elemei szorosan összefüggnek egymással. Maga a katonai hatalom (erő, védelmi képesség) magába foglalja a gazdasági, a szociális és politikai, a tudományos, a szellemi és a tulajdonképpeni katonai potenciálokat, amelyek összességükben teljes képet adnak egyik, vagy másik ország katonai erejéről.

V. I. Lenin nagy figyelmet szentelt „az ország katonai lehetőségei”, „az ország katonai (védelmi) képessége”, „az ország katonai készenléte”, „a háború megvívása (a háború tényezői)” fogalmak közötti összefüggések dialektikájának. Ezek tartalmának pontos meghatározása lehetővé teszi először az ország katonai

erejének fokozását szolgáló tartalékok meghatározását elméleti tervben, majd azoknak gyakorlatban való realizálását.

„Az ország katonai lehetőségei” kategória kifejezésre juttatja a háború megvívásával kapcsolatosan meglevő előfeltételeket, azokat az irányzatokat, amelyek meghatározott viszonyok között képesek új minőséget nyújtani – biztosítani a győzelmet, a politikai célok elérését. Ez a kategória feltárja az állam lehetőségeit a háború győzelmes kimenetelének biztosításában.

Az ország katonai lehetőségei realizálásának sorrendje a következő: a katonai (védelmi) képesség, a katonai készenlét, a háború megvívása. A katonai (védelmi) képesség nem más, mint az ország gazdasági, szociális és politikai fejlettségének szintjét, a tudomány társadalmi életben való megvalósulását, a lakosság szellemi képességét, a fegyveres erők harcalképességét, az ország mozgósítási készenlétét jellemző mutatók összessége. A katonai (védelmi) képesség a katonai készenlét alapja, fundamentuma.

Az ország katonai lehetőségeinek realizálásában a második láncszemet annak készenléte (gazdasági, tudományos, szellemi, szociális és politikai, és a tulajdonképpeni katonai készenlét) képezi. Ennek legfontosabb kritériuma az idő tényező. És végül az ország katonai lehetőségei realizálásának legmagasabb láncszemét maga a háború megvívása képezi.

Az ország katonai ereje potenciális (potenciálok rendszere) és reális (tényezők rendszere) erőkre oszlik. A katonai készenlét közbülső láncszeme a potenciálok rendszere és a tényezők rendszere között. Ez a potenciális és a reális katonai erő momentumainak szintézise, valamint a potenciálok részleges realizálása békében.

Az ország háborús készenléte a népgazdaságnak, a lakoságnak és a társadalom katonai szervezetének olyan állapota, amely biztosítani tudja az ellenség legrövidebb időn belüli megsemmisítését, továbbá a gazdaság, a fegyveres erők és a lakosság maximális védelmét az ellenség atomcsapásainak viszonyai között. Áll a hadigazdasági, a hadtudományi készenlétből és a készenlét más formáiból, beleértve a tulajdonképpeni háborús készenlétet is. Az utóbbi többek között magába foglalja a fegyveres erők harcalképességét, a mozgósítási készenlétet és a polgári védelem háborúhoz való készenlétét.

Az ország háborús készenlétének fő összetevője a fegyveres erők harcalképessége. Ez magába foglalja az ország képességét, hogy megsemmisítő csapást tud mérni az ellenségre. Korszerű viszonyok között, amikor rendelkezésre áll a rakéta-atomfegyver, az ország háborús készenléte hatalmas jelentőségű tényezővé válik. Az állam katonai ereje tehát az ország potenciális lehetőségeinek, és azok reális megnyilvánulásának összessége, vagyis mint a meghatározott anyagi és szellemi alapoknak összehangolása jelentkezik.

Vizsgáljuk meg részletesebben a gazdasági potenciált és annak katonai struktúráját.

A gazdaság az állam katonai erejének anyagi alapja. Az állam népgazdaságára jellemző gazdasági potenciál maximális lehetőségeket biztosít a társadalom anyagi szükségleteinek megteremtéséhez és minden szükségességet előteremt a háború megvívásához. A hadigazdasági potenciál a gazdasági potenciálnak az a része, amit közvetlenül a fegyveres erők, az egész katonai szervezet szükségleteinek kielégítésére használnak fel.

Korszerű viszonyok között az ország katonai erejének a gazdaságtól való függése még mélyrehatóbbá és sokoldalúbbá vált, és ez teljesen érthető is. A

hadseregek háborúról háborúra mind nagyobb létszámúak lesznek. Azok technikai felszereltsége állandóan gyarapodik, egyre bonyolultabb és költségesebb lesz.

Ezt meggyőzően bizonyítja a történelem tapasztalata is. Míg az első világháborúban a hadseregek anyagi és technikai biztosítására 260 milliárd dollárt költöttek, addig a második világháborúban erre a célra 3300 milliárd dollárra, vagyis 15-ször nagyobb összegre volt szükség. Vegyük például a következő összehasonlítást. A vietnami kaland, ami csak egy helyi háború volt, 150 millió dollárnál többre került az amerikai imperializmusnak, ami majdnem 60⁰/₀-a az első világháború valamennyi részvevője összkiadásának.

Korszerű fegyveres harc viszonyai között a gazdaságnak a fegyveres erők fejlesztésére és erősítésére, azok állandó harcckészültségben való tartására gyakorolt hatása még jobban megnőtt. A hadsereg és a flotta anyagi és technikai biztosításában már békében gyakorlatilag részt vesz a népgazdaság minden ágazata.

Az SZKP XXV. kongresszusának anyagai és az utóbbi időben született más pártokmányok jellemzik azokat az állomásokat, amelyeket a mai fejlett szocialista társadalmunk elért. Az utóbbi tíz év alatt a Szovjetunió az előző fél-évszázad alatt létrehozott gazdasági potenciálja gyakorlatilag megkétszereződött, hangsúlyozza az SZKP KB-nak „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójára” vonatkozó határozata. Üzembe helyeztek mintegy négyezer nagy ipari vállalatot. A tudomány és a technika legújabb vívmányai alapján rekonstruáltak több tízezer működő üzemet és gyárat. A párt gazdasági stratégiájának középpontját az ország gazdasági hatalmának további növelése, a termelési állapotok bővítése és gyökeres felújítása, a gazdaság alapját alkotó szilárdan kiegyensúlyozott nehézipar biztosítása képezi. A távlati számvetésekből az következik, hogy a nehézipar az 1976–1990-es években kétszer annyi anyagi és pénztartalékkal fog rendelkezni, mint az elmúlt 15 év alatt rendelkezett, tehát védelmének erősítésével kapcsolatos lehetőségei jóval megnövekedtek.

Az egész népgazdaság további fellendítésének és az ország védelmi képessége erősítésének szempontjából nagy jelentősége van a nehéziparnak. Fejlettségének fokától teljes egészében függ a fegyveres erők korszerű harcitechika és fegyverfajta-szükségleteinek kielégítése. A Szovjetunió ipara 1976-ban majdnem 18-szorosára nőtt az 1940-es évekhez viszonyítva. A tizedik ötéves terv kezdetén országunk el volt látva tüzelővel, nyersanyaggal és az alapvető szerkezeti anyagokkal. A tizedik ötéves terv újabb nagy lépést jelent a szovjet állam termelési potenciáljának növelésében, gazdasági hatalmának erősítésében, valamint országunk biztonságának szavatolásában.

Az anyagi termelés minden ágazata műszaki színvonalának növelésében és mennyiségi mutatóinak javításában elsőrendű szerepet játszik a gépgyártás, amelynek termelése öt év alatt kb. 1,6-szeresére nő. A terv előírja az atomfémkohászati, vegyi gépgyártás, valamint az elektronikai, rádióelektronikai, szerzőgépgyártó ipar és a műszergyártás több ágazata termelésének fokozott növelését. Megteremtik az alapot ahhoz, hogy minőségi haladást érjenek el a népgazdaság minden ágazatának fejlesztésében.

A nehéziparban, akárcsak a népgazdaság többi ágazatában is, mind nagyobb jelentőségre tesznek szert a két-három ötéves tervre vonatkozó komplex programok, mint pl a fűtő és energetikai komplexum és fémkohászat, a gépgyártás főbb ágazati tervének kidolgozása. Ezeknek a programoknak biztosítani kell a termelőerők országon belüli célszerűbb elosztását, számolni kell újabb, kü-

lönösen nyersanyagokban és tüzelőben gazdag körzetek meghódításával. Meg kell mondani, hogy a Szovjetunió az egyedüli olyan ipari nagyhatalom a világon, amely gazdasága fejlesztésében saját tüzelő és energetikai készletekkel rendelkezik. Ez képezi gazdaságunk állandó erősödésének megbízható előnyét és igen fontos előfeltételét.

A hadsereg és a flotta technikai ellátásában hatalmas szerepet játszik a színesfémkohászat és vaskohászat. A járművek, a harcitechika és a fegyverzet előállításának anyaga a fém volt és marad.

1980-ban országunkban az acélolvasztás eléri az évi 168,5 millió tonnát. Az alumínium, a réz és a nikkelt termelése 20-70%-kal, a titáné 40%-kal nő, jelentősen növekszik az ötvözőt, a ritka és drágafém termelése is.

Az állam katonai erejének erősítése szempontjából különös jelentősége van a kőolaj-kitermelés növelésének. A harckocsik, a repülőgépek, a különböző típusú rakéták és a többi harcitechika hatalmas mennyiségű folyékony üzemanyagot igényel. Elegendő megemlíteni azt, hogy a Nagy Honvédő Háború végén egy front támadó hadműveletének megvívásához kb. 40 ezer tonna üzemanyagot használtak fel. Napjainkban ez a fogyasztás összehasonlíthatatlanul nagyobb lesz. És a mi országunk elegendő üzemanyag-tartalékkal rendelkezik. A tizedik ötéves tervben a kőolaj és a gázsűrítmény-kitermelést 640 millió tonnára, a szén-kitermelést 805 millió tonnára, a gázkitermelést pedig 435 milliárd köbméterre tervezik növelni.

A tizedik ötéves terv végére országunkban a villamosenergia-termelés eléri az 1380 milliárd kilowattórát. Az atom- és vízierőművek aránya több mint kétszeresére növekszik, és azok 1980-ban 277 milliárd kilowattóra villamosenergiát adnak.

Az ipar tizedik ötéves tervben való fejlesztése perspektíváinak vizsgálatához ki kell hangsúlyozni, hogy nem a hadiipar kapacitásának közvetlen növeléséről, hanem az ipar dinamikus fejlődéséről, országunk potenciális hadigazdasági lehetőségeinek növekedéséről és megszilárdulásáról van szó.

Az ország védelmi képessége gazdasági bázisának erősödésében az ipar mellett fontos helyet foglal el a mezőgazdasági termelés. A mezőgazdaság látja el a lakosságot, a hadsereg és a flotta személyi állományát ételmiszerrel, a könnyű- és az élelmiszeripart nyersanyaggal.

Az ötéves terv időszakára előirányzott intézkedések alapján a kenyérgabona-termelés 1980-ban el fogja érni az évi 235 millió tonnát. A mezőgazdaságban a munka energiaellátottsága az 1975-ben egy dolgozóra jutó 17 lóerőről 28 lóerőre fog növekedni az ötéves terv végére. Ez lehetővé teszi azt, hogy megközelítsük a gabona és a cukorrépa termelés komplex gépesítésének befejezését. Jelentősen növeljük a más mezőgazdasági kultúrák művelése és betakarítása, továbbá az állattenyésztéssel és a takarmányelőállítással kapcsolatos munkák gépesítésének színvonalát is.

Jelentősen fejlődik a közlekedés is. Bővítik a vasút áteresztő- és szállító-képességét, meghonosítják a konténerekben történő szállítást. A tervek szerint mintegy 3,4 ezer kilométer hosszú új vasútvonalakat helyeznek üzembe.

A gépkocsiszállítási ágazat száz és százezer új KAMAZ, ZIL, BELAZ márkájú gépkocsikat kap. Az ötéves terv ideje alatt át kell adni 61,5 ezer kilométer hosszú szilárdburkolatú gépkocsiutat a megyei és a helyi jelentőségűeken kívül.

A légi szállítási ágazatnál a terv szerint a légijáratokat el kell látni modern, minden kényelmet biztosító utasszállító-repülőgépcsaládokkal.

A tengeri szállító ágazat anyagi-technikai bázis fejlesztésének céljából bővíteni kívánják a kikötőket, a parti rakodó-komplexumokat. A flottát feltöltik nagy tonnaterhelésű és különleges hajókkal. Növekszik a folyami flotta teheráru-forgalma és műszaki felszereltsége, amely egyéb technika mellett tengeren, folyón egyaránt alkalmazható hajókat is kap. Gyorsított ütemben fog fejlődni a leg-gazdaságosabb és legmegbízhatóbb szállítási ágazat, a csővezetékes szállítás.

Most az a feladat, hogy fokozzuk a tervezői munka színvonalát, hozzuk egy szintbe népgazdaságunk új arányaival és arculatával, a mai idők legújabb követelményeivel. Nagyon fontos láncszem a gazdaságirányítás megjavításában a vezetés szervezési felépítésének és módszereinek korszerűsítése.

A gazdasági, következőképpen a hadigazdasági potenciál jellemzésekor tehát számításba kell venni a termelés erőforrásait, a termelés intenzitásának fokát, annak minőségi jellemzőit, struktúráját, technikai felszereltségét és mobilitását. A gazdasági potenciál több rész – (ipari, mezőgazdasági, energetikai stb.) potenciál összessége, amelyek közül mindegyik jellemzi a népgazdaság megfelelő ágazatának, avagy azok komplexumának lehetőségeit.

Gazdasági potenciálnak azokat a reális lehetőségeket nevezzük, amelyekkel egy ország (vagy országok koalíciója) az ipari és más termékek előállításához rendelkezik. A realizált lehetőségek képezik az állam tényleges gazdasági erejét. Annak nagyságát és dinamikáját a termelés mértékeinek, valamint relatív és abszolút növekedése alapján lehet meghatározni. Minél teljesebben realizálódnak a termelési lehetőségek, annál nagyobb az ország gazdasági ereje és annál nagyobb katonai ereje is.

A fejlett szocializmus felépítésének eredményeképpen országunkban erős gazdaság jött létre. Napjainkban két és fél nap alatt az ipar annyit termel, mint 1913-ban egy egész év alatt. Még inkább növekszik a Szovjetunió gazdasági ereje a tizedik ötéves terv teljesítése során, amely L. I. Brezsnyev szavai szerint az óriási méretek és a nagy gazdasági lehetőségek terve. Az SZKP irányítása mellett a szovjet nép alkotó munkájával valóra váltja ezeket a lehetőségeket, még nagyobb reális erőt biztosítva ezáltal.

Évről-évre erősödik a testvéri szocialista országok népeinek közössége, új típusú nemzetközi szövetsége. Megvalósult a KGST tagországok szocialista gazdasági integrációjának hosszútávú komplex programja. Napjainkban a szocialista országok közössége a világ legdinamikusabb gazdasági erejévé lett. 1975-ben a KGST országok ipari termelése több mint kétszerese volt a „Közös Piac” tagországok ipari termelésének. A Varsói Szerződés tagállamainak gazdasági potenciálja állandóan nő. Szüntelenül növekszik azok gazdasági ereje, védelmi képességüknek színvonala. Az agresszív imperialista erők kénytelenek számolni a Szovjetunió és a szocialista országok egész koalíciójának katonai erejével, amelyek biztosítják saját biztonságunkat, védelmezik a béke ügyét, szüntelenül harcolnak a kommunista ideálok megvalósításáért.